

รูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อคืนคนดีสู่สังคมระหว่างศูนย์ยุติธรรมชุมชน และเรือนจำกลางฉะเชิงเทรา

A Model of Participation between Community Justice Centres and Chachoengsao Central Prison That Aiming to Return the Good Citizens Back to Their Communities

ยศพนธ์ สุธรรม¹ ศิริวัฒน์ จิระเดชประไพ² ปรีชา ติลกวุฒิสิทธิ์³ และ ปกรณ์ มณีปกรณ์⁴

^{1,2,3,4} สาขาวิชาการจัดการเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

Email : yossaphon_sutham@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการมีส่วนร่วมเพื่อคืนคนดีสู่สังคมระหว่างศูนย์ยุติธรรมชุมชนและเรือนจำกลางฉะเชิงเทรา 2) สร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อคืนคนดีสู่สังคมระหว่างศูนย์ยุติธรรมชุมชนและเรือนจำกลางฉะเชิงเทรา และ 3) ประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อคืนคนดีสู่สังคมระหว่างศูนย์ยุติธรรมชุมชนและเรือนจำกลางฉะเชิงเทรา การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสานทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพประกอบด้วย เจ้าหน้าที่เรือนจำ คณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชน ญาติผู้ต้องขัง ผู้นำศาสนา ผู้อำนวยการสถานศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ ของกรมราชทัณฑ์ และผู้บริหารกระทรวงยุติธรรม จำนวน 43 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก และการจัดกลุ่มสนทนา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ส่วนกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้ต้องขังจำนวน 505 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลของการศึกษาพบว่า 1) สภาพปัจจุบันและปัญหาของการมีส่วนร่วมเพื่อคืนคนดีสู่สังคมระหว่างศูนย์ยุติธรรมชุมชนและเรือนจำกลางฉะเชิงเทรา คือ สังคมมีทัศนคติในด้านลบต่อผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัว การประสานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่มีประสิทธิภาพ ไม่มีงานรองรับหลังจากที่ผู้ต้องขังที่พ้นโทษ สื่อข่าวสารที่สังคมได้รับเกี่ยวกับผู้ต้องขังที่พ้นโทษเป็นไปในด้านลบ ตลอดจนปัญหาที่สังคมไม่ตระหนักถึงความจำเป็นของการมีส่วนร่วมในการคืนคนดี 2) รูปแบบที่เหมาะสมในการมีส่วนร่วมเพื่อคืนคนดีสู่สังคมระหว่างศูนย์ยุติธรรมชุมชนและเรือนจำกลางฉะเชิงเทรา ประกอบด้วย การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยในเรื่องการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน การรับรองความปลอดภัยให้กับผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัว การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมทั้งในระหว่างต้องโทษและหลังพ้นโทษ การประสานงานระหว่างเรือนจำและศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตลอดจนการเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อผู้ต้องขัง 3) การประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อคืนคนดีสู่สังคมระหว่างศูนย์ยุติธรรมชุมชนและเรือนจำกลางฉะเชิงเทรา พบว่ารูปแบบดังกล่าวสามารถนำไปพัฒนาการมีส่วนร่วมระหว่างศูนย์ยุติธรรมชุมชนและเรือนจำกลางฉะเชิงเทราในการคืนคนดีสู่สังคมอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การคืนคนดีสู่สังคม ศูนย์ยุติธรรมชุมชน ผู้พ้นโทษ

The purposes of this research were to : 1) study the current circumstances and problems of participation between community justice centres and Chachoengsao Central Prison that aiming to return the good citizens back to their communities, 2) construct a model of participation between community justice centres and Chachoengsao Central Prison that aiming to return the good citizens back to their communities, 3) evaluate the model of participation between community justice centres and Chachoengsao Central Prison. This study used mixed methods of both quantitative and qualitative researches. The samples used for qualitative research included 43 of the academicians of the Ministry of Justice, administrators of the Ministry of the Interior working in Chachoengsao Province, government agencies working under the Ministry of Justice in Chachoengsao Province, and members of Community Justice Center Networks that were selected by purposive sampling. The research tools included in-depth interviews and group discussion and the obtained data were analyzed by means of content analysis. Furthermore, the samples used for the quantitative research included 505 of the inmates, selected by simple random sampling. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's Product Moment Correlation Coefficient, and stepwise multiple regression analysis. The results of the study revealed that: 1) present circumstances and problems of participation between community justice centres and Chachoengsao Central Prison were as follows: communities had negative attitudes towards the former inmates, the cooperation between related agencies were inefficient, there were no jobs available for the former inmates, communities had received the negative information about former inmates via the mass media, and communities did not have awareness of the importance of participation in the program for "Returning Good Citizens Back to Their Communities."; 2) the appropriate model of participation between community justice centres and Chachoengsao Central Prison contained the factors as follows: providing the labor skills to the inmates, recommendations of good conduct for the freed inmates, teaching the morality and ethics to the inmates during both before and after their releases, cooperation between the central prison and community justice centres, and promotion of good attitudes towards the inmates; 3) the evaluation of the model of participation between community justice centres and Chachoengsao Central Prison suggested that the model could be applied to develop the effective participation between community justice centres and Chachoengsao Central Prison in the program of "Returning Good Citizens Back to Their Communities"

Keywords: returning good citizen back to community, community justice centre, former inmate

1. บทนำ

การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดที่ละเมิดต่อกฎหมายของสังคม มีการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยที่เปลี่ยนไป ในอดีต การลงโทษมุ่งเน้นตอบสนองต่อวัตถุประสงค์เพื่อการแก้แค้นทดแทน (retribution) ที่มีลักษณะ "ตาต่อตา ฟันต่อฟัน" เพราะเชื่อว่าการลงโทษที่รุนแรง ถือเป็นข่มขู่ยับยั้งการกระทำผิด (deterrence) ทั้งยับยั้งคนในสังคมไม่ให้กระทำตามอย่าง (general deterrence) และยังเป็น การยับยั้งตัวผู้กระทำผิดไม่ให้กลับมากระทำผิดซ้ำ

(specific deterrence) รูปแบบการลงโทษโดยใช้ระบบเรือนจำ (custodial treatment) เป็นวิธีการลงโทษที่นิยมใช้กันหลายประเทศทั่วโลกในปัจจุบัน เพราะถือว่าการตัดโอกาสในการกระทำผิด (incapacitation) ทำให้ผู้กระทำผิดต้องถูกจองจำ ขาดอิสรภาพและไม่สามารถออกมาสร้างปัญหาความเดือดร้อนให้คนในสังคมได้ขณะถูกควบคุมตัวในเรือนจำ แต่มีการศึกษาวิจัยจำนวนมากที่พบว่า การควบคุมผู้ต้องขังไว้ในเรือนจำโดยไม่ได้มีกระบวนการแก้ไขพัฒนาพฤติกรรม นอกจากจะทำให้ผู้กระทำผิดไม่มีโอกาสที่จะกลับตัวแล้วยังทำให้ผู้กระทำ

ผิดต้องมีสภาพ เสื่อมโทรมลงไปกว่าเดิมอีก และเกิดการรวมกลุ่มเรียนรู้ถ่ายทอดพฤติกรรมอาชญากรซึ่งกันและกัน จึงอาจเสี่ยงต่อการกลับมากระทำผิดซ้ำมากยิ่งขึ้น (กลุ่มงานพัฒนาระบบการพัฒนาพฤตินิสัย สำนักวิจัยและพัฒนากระบวนการราชทัณฑ์, 2552) [1]

ปรัชญาในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์จึงได้มีการปรับเปลี่ยนจากในอดีตที่เน้นการนำผู้กระทำผิดมาลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทน เป็นการแก้ไขฟื้นฟูเพื่อพัฒนาพฤตินิสัย (rehabilitation) และการนำกลับคืนสู่สังคม(reintegration) แต่สถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ในปัจจุบันพบว่า มีสูงถึงจำนวน 302,339 คน สถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ รท. 102 (ก) ณ วันที่ 1 พฤศจิกายน 2559) ในขณะที่ความจุมาตรฐานสามารถรองรับได้เพียง 160,000 คน ทำให้กระบวนการในการควบคุมดูแลผู้ต้องขังอาจไม่ทั่วถึง นอกจากนี้ ผู้ต้องขังที่พ้นโทษกลับสู่สังคม (released prisoners) มักถูกตีตราและไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการสมัครเข้าทำงานในสถานประกอบการเนื่องจากมีประวัติเคยต้องโทษและผู้ประกอบการมักไม่ไว้วางใจในพฤติกรรม ส่งผลให้ผู้ต้องขังพ้นโทษที่ผ่านการแก้ไขฟื้นฟูและตั้งใจกลับตนเป็นคนดี มีความรู้ความสามารถจำนวนมาก ประสบปัญหาการว่างงาน ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่น่าไปสู่การกระทำผิดซ้ำ (recidivism) นโยบายของกรมราชทัณฑ์มีภารกิจหนึ่งคือส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชน ซึ่งภารกิจหนึ่งของศูนย์ยุติธรรมชุมชนคือ การคืนคนดีสู่สังคม โดยให้ความช่วยเหลือ สงเคราะห์ และบำบัดแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดและผู้พ้นโทษให้กลับตนเป็นพลเมืองดี และไม่หวนกลับไปกระทำผิดอีก รวมทั้งให้บุคคลนั้น สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ชุมชน ได้อย่างปกติตามความเหมาะสม (กองพัฒนายุติธรรมชุมชน, 2558) [2]

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการมีส่วนร่วมเพื่อคืนคนดีสู่สังคมระหว่างศูนย์ยุติธรรมชุมชน และเรือนจำกลางฉะเชิงเทรา

2.2 เพื่อสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อคืนคนดีสู่สังคมระหว่างศูนย์ยุติธรรมชุมชน และเรือนจำกลางฉะเชิงเทรา

2.3 เพื่อประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อคืนคนดีสู่สังคมระหว่างศูนย์ยุติธรรมชุมชน และเรือนจำกลางฉะเชิงเทรา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed method research) ของการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ

ขั้นตอน	วัตถุประสงค์การวิจัย	วิธีวิจัย
1	เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการมีส่วนร่วมเพื่อคืนคนดีสู่สังคมของศูนย์ยุติธรรมชุมชน และเรือนจำกลางฉะเชิงเทรา	เชิงคุณภาพ เชิงปริมาณ ยุติธรรมชุมชน และ เรือนจำกลางฉะเชิงเทรา
2	เพื่อสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อคืนคนดีสู่สังคมของศูนย์ยุติธรรมชุมชนและเรือนจำกลางฉะเชิงเทรา	สนทนากลุ่ม ผู้เชี่ยวชาญ ผู้เชี่ยวชาญ
3	เพื่อประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อคืนคนดีสู่สังคมของศูนย์ยุติธรรมชุมชนและเรือนจำกลางฉะเชิงเทรา	สนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ

3.1 **ขั้นตอนที่ 1** ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการมีส่วนร่วมเพื่อคืนคนดีสู่สังคมของศูนย์ยุติธรรมชุมชน และเรือนจำกลางฉะเชิงเทรา

ขั้นตอนย่อยที่ 1.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ (เพื่อให้ได้ข้อมูลในมุมมองของนักวิชาการ) ที่เป็นข้อมูลในเชิงคุณลักษณะเป็นหลัก ประชากรสัมภาษณ์ผู้บริหารกระทรวงยุติธรรม ผู้ปฏิบัติงานเรือนจำ ประธานศูนย์ยุติธรรมชุมชน ผู้นำศาสนาในชุมชน ผู้อำนวยการสถานศึกษา และญาติผู้ต้องขัง

ขั้นตอนย่อยที่ 1.2 วิธีวิจัยเชิงปริมาณ (เพื่อให้ได้ข้อมูลในมุมมองของผู้ต้องขัง) ประชากรกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยจำนวน 505 คน

3.2 **ขั้นตอนที่ 2** การสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างองค์ความรู้ และตอบสนองวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อคืนคนดีสู่สังคมของศูนย์ยุติธรรมชุมชนและเรือนจำกลางฉะเชิงเทรา ภายใต้อาจารย์ผู้ดำเนินการวิจัยจากขั้นตอนที่ 1.1 และขั้นตอนที่ 1.2 มาทำการสร้างรูปแบบ

3.3 **ขั้นตอนที่ 3** การสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างองค์ความรู้ และตอบสนองวัตถุประสงค์ เพื่อประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อคืนคนดีสู่สังคมของศูนย์

ยุติธรรมชุมชนและเรือนจำกลางฉะเชิงเทรา ภายใต้ข้อมูลของการดำเนินการวิจัยจากขั้นตอนที่ 2 และทำการประเมินรูปแบบ

4. ผลการวิจัย

เสนอผลการวิจัย โดยจำแนกออกเป็น 4 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการมีส่วนร่วมเพื่อคืนคนดีสู่สังคมของศูนย์ยุติธรรมชุมชนและเรือนจำกลางฉะเชิงเทรา

ขั้นตอนย่อยที่ 1.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ

ขั้นตอนย่อยที่ 1.2 วิจัยเชิงปริมาณ

ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อคืนคนดีสู่สังคมของศูนย์ยุติธรรมชุมชนและเรือนจำกลางฉะเชิงเทรา

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อคืนคนดีสู่สังคมของศูนย์ยุติธรรมชุมชนและเรือนจำกลางฉะเชิงเทรา

ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมเพื่อคืนคนดีสู่สังคมระหว่างศูนย์ยุติธรรมชุมชนและเรือนจำกลางฉะเชิงเทรา ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล แบ่งเป็นจำนวน 6 กลุ่ม รวมทั้งสิ้นจำนวน 43 คน ข้อมูลเป็นเชิงคุณภาพ ทำการวิเคราะห์เนื้อหาและเสนอผลการวิเคราะห์โดยเสนอตัวอย่างคำตอบแล้วสรุปในภาพรวมที่สอดคล้องกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

เจ้าหน้าที่เรือนจำกลางฉะเชิงเทราที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านการแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง

1. สังคมมีทัศนคติในด้านลบต่อผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัว
2. การประสานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่มีประสิทธิภาพ
3. การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยไม่เอาจริงเอาจัง

คณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลนาร่อง

1. สังคมไม่ยอมรับและให้โอกาสผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัว
2. สื่อเผยแพร่ข้อมูลของผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวในด้านลบ
3. นโยบายของผู้บริหารขาดความต่อเนื่อง

ญาติผู้ต้องขัง

1. สังคมมีทัศนคติในด้านลบต่อผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัว
2. ไม่มีงานรองรับหลังจากผู้ต้องขังที่พ้นโทษ

3. การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยยังไม่มีประสิทธิภาพ

ผู้นำศาสนาในชุมชน

1. สังคมไม่ยอมรับและให้โอกาสผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัว
2. สังคมไม่ตระหนักในการมีส่วนร่วม

ผู้อำนวยการสถานศึกษา

1. สังคมมีทัศนคติที่มองจากอุปถัมภ์ภายนอกของผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัว
2. สื่อเผยแพร่ข้อมูลของผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวในด้านลบ

ผู้ทรงคุณวุฒิของกรมราชทัณฑ์และผู้บริหารกระทรวงยุติธรรมด้านพัฒนาพฤตินิสัย

1. สังคมไทยมีทัศนคติด้านลบต่อผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัว
2. สื่อข่าวสารที่สังคมได้รับมีต่อผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวไปด้านลบ
3. ภารกิจของเรือนจำมีมากจึงไม่สามารถมีส่วนร่วมกับศูนย์ยุติธรรมชุมชนได้เต็มที่
4. การประสานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่มีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนย่อยที่ 1.2 วิจัยเชิงปริมาณ

การวิเคราะห์รูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อคืนคนดีสู่สังคมของศูนย์ยุติธรรมชุมชน ผู้วิจัยวิเคราะห์จากค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทั้งในภาพรวมและรายด้าน ดังรายละเอียดตามตารางดังนี้

ตาราง 1 ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมระหว่างศูนย์ยุติธรรมชุมชนและเรือนจำกลางฉะเชิงเทราในภาพรวมและรายด้าน

การมีส่วนร่วมระหว่างศูนย์ยุติธรรมชุมชนและเรือนจำกลางฉะเชิงเทรา	n = 505	\bar{X}	S.D.	ระดับ	อันดับที่
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.22	0.74	มาก	2	
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ	4.24	0.73	มาก	1	
3. ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์	4.01	0.75	มาก	4	
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	4.10	0.75	มาก	3	
รวมเฉลี่ย	4.14	0.74	มาก		

จากตาราง 1 พบว่า การมีส่วนร่วมระหว่างศูนย์ยุติธรรมชุมชนและเรือนจำกลางฉะเชิงเทรา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$) โดยเมื่อพิจารณารายด้าน

พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ($\bar{X} = 4.24$) รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{X} = 4.22$) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\bar{X} = 4.10$) และน้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ($\bar{X} = 4.01$)

ตาราง 2 ผลการวิเคราะห์การคืนคนดีสู่สังคมระหว่างศูนย์ยุติธรรมชุมชนและเรือนจำกลางฉะเชิงเทรา ในภาพรวมและรายด้าน

การคืนคนดีสู่สังคมระหว่างศูนย์ยุติธรรมชุมชนและเรือนจำกลางฉะเชิงเทรา	n = 505	\bar{X}	S.D.	ระดับ	อันดับที่
1. ด้านสภาพปัจจุบันปัญหา	3.65	0.95	มาก	3	
2. ด้านทัศนคติ	3.82	0.96	มาก	2	
3. ด้านความต้องการ	4.26	0.73	มาก	1	
รวมเฉลี่ย	3.91	0.88	มาก		

จากตาราง 2 พบว่า การคืนคนดีสู่สังคมระหว่างศูนย์ยุติธรรมชุมชนและเรือนจำกลางฉะเชิงเทรา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) โดยเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านความต้องการ ($\bar{X} = 4.26$) รองลงมาคือ ด้านทัศนคติ ($\bar{X} = 3.82$) และน้อยที่สุด คือ ด้านสภาพปัจจุบันปัญหา ($\bar{X} = 3.65$)

ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อการคืนคนดีสู่สังคมระหว่างศูนย์ยุติธรรมชุมชน และเรือนจำกลางฉะเชิงเทรา

การสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างองค์ความรู้ และตอบสนองวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อคืนคนดีสู่สังคมระหว่างศูนย์ยุติธรรมชุมชนและเรือนจำกลางฉะเชิงเทราภายใต้ข้อมูลของการดำเนินการวิจัยจากขั้นตอนย่อยที่ 1.1 และขั้นตอนที่ 1.2 สามารถนำมาสร้างรูปแบบได้

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อคืนคนดีสู่สังคมระหว่างศูนย์ยุติธรรมชุมชน และเรือนจำกลางฉะเชิงเทรา

การสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างองค์ความรู้ และตอบสนองวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อคืนคนดีสู่สังคมระหว่างศูนย์ยุติธรรมชุมชนและเรือนจำกลางฉะเชิงเทราภายใต้ข้อมูลของการดำเนินการวิจัย สามารถนำมาสร้างรูปแบบฯ สรุปได้ว่า จากความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่านเห็นด้วย ในการยืนยัน 2 ปัจจัยหลัก คือ การมีส่วนร่วม และการคืนคนดีสู่สังคมระหว่างศูนย์ยุติธรรมชุมชน และเรือนจำกลางฉะเชิงเทราคือ

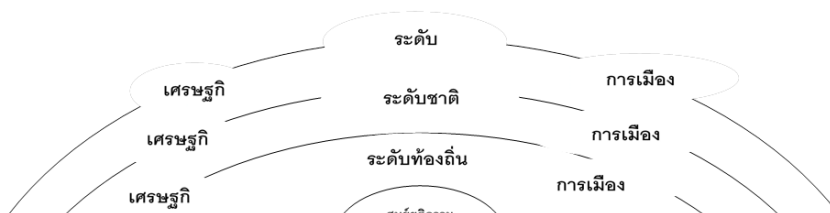
1. การมีส่วนร่วมระหว่างศูนย์ยุติธรรมชุมชน และเรือนจำกลางฉะเชิงเทรา

- ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
- ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ
- ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์
- ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

2. การคืนคนดีสู่สังคมระหว่างศูนย์ยุติธรรมชุมชน และเรือนจำกลางฉะเชิงเทรา

- ด้านสภาพปัจจุบันปัญหา
- ด้านทัศนคติ
- ด้านความต้องการ

ดังนั้นจากการวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้น จึงเป็นการยืนยันรูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อการคืนคนดีสู่สังคมระหว่างศูนย์ยุติธรรมชุมชน และเรือนจำกลางฉะเชิงเทรา ซึ่งเป็นวิธีการวิจัยเชิงผสมผสาน โดยการตีความและแปลตามข้อมูลที่ได้จากการอภิปรายกลุ่ม (Focus Group) เพื่อให้สามารถตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3. เพื่อประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อการคืนคนดีสู่สังคมระหว่างศูนย์ยุติธรรมชุมชน และเรือนจำกลางฉะเชิงเทรา ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยได้รูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อการคืนคนดีสู่สังคมระหว่างศูนย์ยุติธรรมชุมชน และเรือนจำกลางฉะเชิงเทรา ดังภาพข้างล่างนี้

ภาพที่ 4.2 COMMUNITY BASED “HAPPY HOMECOMING” MODEL

5. อภิปรายผล

การมีส่วนร่วมเพื่อการคืนคนดีสู่สังคมระหว่างศูนย์ ยุติธรรมชุมชน และเรือนจำกลางฉะเชิงเทรา ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของศูนย์ยุติธรรมชุมชนใน ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล และการคืนคนดีสู่สังคมระหว่างศูนย์ยุติธรรมชุมชน และเรือนจำกลางฉะเชิงเทรา ในด้านสภาพปัจจุบันและปัญหา ด้านทัศนคติ ด้านความต้องการ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) การมีส่วนร่วมระหว่างศูนย์ยุติธรรมชุมชน และเรือนจำกลางฉะเชิงเทราในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล สอดคล้องกับ กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ [5] กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนถือได้ว่าเป็นเรื่องสำคัญที่กระทรวงยุติธรรมต้องพัฒนาให้สำนักงานยุติธรรมจังหวัดเกิดการบูรณาการกับภาคประชาชนให้มากขึ้นเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนางานยุติธรรมชุมชนในแต่ละพื้นที่ โดยนักวิชาการอย่าง Stivers และ Camillam [6] มองว่าภาครัฐ เน้นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจ เพื่อให้การบริหารปกครองเกิดประสิทธิภาพสูงสุดคุ้มค่าที่สุด ประชาชนทุกคนได้ประโยชน์เพราะเป็นผู้กำหนดนโยบายร่วมกับ

ผู้บริหารของภาครัฐ ความคิดของพลเมืองจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องรู้ถึงสิทธิหน้าที่ของตนเอง รัฐบาลต้องสนับสนุน และให้ความสำคัญถึงสิทธิส่วนบุคคลและความเป็นตัวแทนตามรัฐธรรมนูญเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม โดยที่สังคมก็ต้องเรียนรู้คุณค่าความเป็นมนุษย์มากขึ้น อัมพร ภูแก้ว[7] ทำการวิจัย พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่เทศบาลตำบลพลวง เรียงลำดับค่าเฉลี่ยของระดับการมีส่วนร่วมจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ อยู่ในระดับมาก เป็นอันดับแรก รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ อยู่ในระดับน้อย ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อยู่ในระดับน้อยและ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับน้อย เป็นอันดับสุดท้าย

2) การคืนคนดีสู่สังคมระหว่างศูนย์ยุติธรรมชุมชน และเรือนจำกลางฉะเชิงเทรา ในด้านสภาพปัจจุบันปัญหา ด้านทัศนคติ ด้านความต้องการ เนื่องจากมีหลากหลายวิธีการในการคืนคนดีสู่สังคม ดังเช่นงานวิจัยของ ศรีสมบัติ โชคประจักษ์ชัด กล่าวถึงแนวทางการคืนคนดีสู่สังคมว่า แนวทางการพัฒนาพฤติกรรมผู้กระทำผิดของประเทศไทยปัญหาที่กรมราชทัณฑ์และกรมคุมประพฤติเผชิญกับการพัฒนาพฤติกรรมผู้กระทำผิด รวมทั้งได้นำเสนอรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมผู้กระทำผิดแบบไร้รอยต่อ 5 ขั้นตอน ได้แก่ การจำแนก ประเภทของอาชญากร การจัดและประเมินผลกระทบของนโยบาย การเตรียม ความ

พร้อมก่อนปล่อย การกลับคืนสู่สังคม และการติดตาม ประเมินผล หรือแม้แต่งานวิจัยของบุญช่วย แจ้งเวชฉาย กล่าวไว้ว่า ปัจจัยที่ทำให้งานนี้ประสบความสำเร็จคือ การวางแผนอย่างเป็นระบบและความชัดเจน ในขั้นตอนการ ดำเนินกิจกรรม รวมทั้งการมีงบประมาณและกำลังคน ดำเนินการอย่างเพียงพอและคนที่ทำมีจิตสำนึก ประกอบด้วย ด้านความชัดเจนของเป้าหมายและ วัตถุประสงค์ ด้านทรัพยากร ด้านการสื่อสารระหว่าง องค์การและกิจกรรมสนับสนุนการนำนโยบายไปปฏิบัติ ด้านลักษณะหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ ด้าน ทศนคติของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ และด้านเงื่อนไขทาง เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ล้วนแล้วการจะคืนคนดีสู่ สังคมได้ก็ต้องรู้สภาพปัจจุบันปัญหา รู้ถึงทัศนคติที่ตามมา และรู้ถึงความต้องการในแต่ละฝ่ายที่จะเอื้อให้การ ปฏิบัติงานประสบความสำเร็จ เพื่อที่จะคืนคนดีสู่สังคมได้ อย่างสมบูรณ์ต่อไป

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. เพื่อเป็นแนวทางให้ศูนย์เครือข่ายยุติธรรมชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ นำ รูปแบบการมีส่วนร่วม เพื่อการคืนคนดีสู่สังคมระหว่างศูนย์ยุติธรรมชุมชน และ เรือนจำกลางฉะเชิงเทราไปเป็นข้อมูลในการกำหนด นโยบายที่ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพศูนย์ยุติธรรมชุมชน ให้ก้าวไปได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือนโยบายอาจลดภาษี ให้ผู้ประกอบการที่รับผิดชอบต่อสังคมเข้าทำงาน

2. การสร้างแรงบันดาลใจผ่านการเรียนรู้จากต้นแบบ โดยนำผู้พันโทที่ประสบความสำเร็จในการกลับสู่สังคม มาเป็นกรณีตัวอย่าง ในการเข้ามาให้ความรู้และสร้าง ขวัญกำลังใจกับผู้ต้องขังที่ยังอยู่ในเรือนจำได้นำเป็น แบบอย่าง และเผยแพร่ตัวอย่างเหล่านี้ให้สังคมทราบ

3. ช่วยให้ผู้กระทำผิดปรับตัวกลับเข้าสู่ชุมชนได้ เมื่อ มีการกระทำผิดเกิดขึ้นในชุมชน การแก้ปัญหาก็ควร เกิดขึ้นในชุมชนด้วย จึงไม่ควรถูกแยกตัวผู้กระทำผิด ออกจากชุมชนโดยการจำคุกเท่านั้น แต่ควรทำให้ ผู้กระทำผิดเข้าใจถึงสาเหตุของการกระทำผิด รวมทั้ง ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อชุมชน ผู้กระทำผิดต้องร่วม รับผิดชอบและแก้ไขผลร้ายจากการกระทำผิดนั้น โดย มองว่าผู้กระทำผิดก็คือคนในชุมชนที่ควรได้รับโอกาส

แก้ไขโดยชุมชนเป็นผู้ให้การช่วยเหลือให้กลับมาอยู่ร่วมใน สังคมได้โดยปกติสุข

4. ส่งเสริมการทำงาน แบบบูรณาการกับหน่วยงาน ต่างๆ เช่น สาธารณสุขเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย การ ส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิต และสถาบันทางศาสนาใน ชุมชน เกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ หรือผู้นำศาสนาใน การปรับพฤติกรรม เป็นต้น เพื่อกระตุ้นและเสริมพลังใน ชุมชน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กระทรวงยุติธรรมควรกำหนดเป็นนโยบายด้าน การประชาสัมพันธ์ภารกิจด้านการคืนคนดีสู่สังคม สร้าง การยอมรับและให้โอกาสแก่ผู้พันโทของกระทรวงให้กับ หน่วยงานในสังกัดดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเป็น รูปธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อมวลชนต่างๆ

2. กรมราชทัณฑ์ต้องกำหนดนโยบายที่ชัดเจนในการ ดำเนินงานร่วมกับศูนย์ยุติธรรมชุมชน และกำหนดเป็น นโยบายเน้นหนักให้เรือนจำ/ทัณฑสถานทั่วประเทศ ดำเนินการอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ

6.2 ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำวิจัยเชิงลึกและนำมาเป็นต้นแบบในการ สร้างรูปแบบที่เป็นลักษณะเฉพาะของรูปแบบการมีส่วน ร่วมเพื่อการคืนคนดีสู่สังคมระหว่างศูนย์ยุติธรรมชุมชน และเรือนจำกลางฉะเชิงเทราไปใช้ในภาคตะวันออกเฉียง ประเทศไทยต่อไปได้

2. ควรมีการศึกษาเชิงทดลองต่อยอดการวิจัย โดย นำรูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อการคืนคนดีสู่สังคมระหว่าง ศูนย์ยุติธรรมชุมชน และเรือนจำกลางฉะเชิงเทรา เพื่อ เป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบที่มีประสิทธิภาพต่อไป

7. เอกสารอ้างอิง

- [1] กรมราชทัณฑ์ สำนักงานวิจัยและพัฒนาระบบงาน ราชทัณฑ์, พันธมิตรภาคประชาสังคมกับการ ปลดปล่อยให้ผู้ต้องขังกลับคืนสู่สังคม, นนทบุรี , โรงพิมพ์ราชทัณฑ์, 2552.
- [2] กองพัฒนายุติธรรมชุมชน สำนักงานปลัดกระทรวง ยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม, คู่มือการปฏิบัติงาน เครือข่ายยุติธรรมชุมชน, 2558.
- [3] Cohen, J.M. , & Uphooff, N.T. (1977). Rural development participation : Concept and measures for project design implementation

and evolution rural development committee center for international studies. New York : Longman.

- [4] โกวิทช์ พวงงาม, การประเมินองค์ประกอบส่วนท้องถิ่นที่มีความเป็นเลิศด้านความโปร่งใส และการมีส่วนร่วมของประชาชน ประจำปี 2550, กรุงเทพมหานคร , บริษัทมิสเตอร์กอบปี (ประเทศไทย) จำกัด , 2550.
- [5] กิตติพงศ์ กิตยารักษ์ ,การพัฒนาระบบยุติธรรมชุมชนในสังคมไทย, กรุงเทพมหานคร สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว), 2550.
- [6] Stivers, & Camillam. (1990). Active Citizenship and Public Administration. In G.L. Wamsley, R. N. Bacher, C. T. Goodspell, P. S. Kronenberg, J. A. Rohr, C.M. Stivers, O. F. White, & J. F. Wolf (Eds.), Refunding public administration (pp. 246-273). CA: Sage Publication.
- [7] อัมพร ภูแก้ว, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่เทศบาล ตำบลพลวงอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี, หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2556.